

רמי ובסאס: אפירוגון

מחזה

אבנר בן-עמוס

דרמטורגיה: סיני פתר

(על פי הספר אפירוגון מאת קולום מק'קאן, תרגום: חנה עמית-כוכבי,
הוצאת ספרי נובמבר, 2024)

© אבנר בן-עמוס

הדמויות

(שני גברים, שתי נשים ומוסיקאית מגלמים את כל הדמויות)

בסאם ערמין

סאלווה ערמין (אשתו)

עביר ערמין (בתו)

ערב ערמין (בנו)

אמה של סאלווה ערמין

רמי אלחנן

נורית אלחנן (אשתו)

סמדר אלחנן (בתו)

יגאל אלחנן (בנו)

רופאה פלסטינית

רופאה ישראלית

מפקד כלא

מאבטחת א' בנמל תעופה בן גוריון

מאבטחת ב' בנמל תעופה בן גוריון

מנהלת בית ספר

מוכרת בחנות

שוטר

אחות

חייל במחסום

החייל שירה בעביר

שופטת

קצינת מג"ב

לוחם לשלום א'

לוחם לשלום ב'

חייל נושא מתנה

תמונה 1

(רמי ובסאם משוחחים בטלפון. צלצול טלפון)

רמי : הלו?

בסאם : זה אני

רמי : מה נשמע בסאם?

בסאם : ראיתי את החדשות.

רמי : גם אני. בדיוק עכשיו נורית דברה עם הבני דודים שלה בבארי. החמאס נמצאים אצלם ממש בחצר.

הם שרפו את הבית של השכנים שלהם. עם השכנים בפנים.

בסאם : איזה זוועה.

רמי : ולא רואים שום צבא או משטרה באזור.

בסאם : תשמע, אחי, זה נראה רציני. לפי מה שאני רואה בטלוויזיה, הם עוד יכולים להגיע אליכם, לירושלים.

אם זה קורה, אתה מוזמן אלינו, ליריחו, עם כל המשפחה.

רמי : תודה רבה, אחי. וגם אתם, אם המתנחלים יגיעו אליכם, תקבלו אצלנו מקלט...

בסאם : אני לא צוחק.

רמי : גם אני לא.

בסאם : טוב, רמי. אנחנו נפגשים בקרוב, זוכר?

רמי : כן, ביום רביעי. עם קבוצה במנזר ההוא. כמו בפעם הקודמת, קבוצה מעורבת – קצת ישראלים,

הרבה זרים.

בסאם : עוד הרבה דברים יכולים לקרות עד יום רביעי. מי יודע אם בכלל...

רמי : אני מקווה שכן.

בסאם : תשמור על עצמך.

רמי : תודה, אחי. גם אתה, שמור על עצמך.

בסאם : להתראות.

תמונה 2

אנימציה. כותרת: "1987. ירושלים." פיליפ פטי, לבוש לבן, ניצב על גג המושבה הספרדית מעל גיא בן

הינום בירושלים, אוחז במוט עבה, מחזיק אותו בשתי ידיו במאוזן. חבל מתוח קשור מהגג ונמתח

מעל גיא בן הינום לכוון שער ציון. פטי נראה תחילה מקרוב, על הגג, מרוכז בעצמו, ואחרי כן

מרחוק, מעבר לקהל הצפוף שמתבונן בו.

קול רמי : (ברקע – המולה של קהל גדול) את מצליחה לראות אותו, שם, סמדרי?

קול סמדר : לא, אני לא רואה.

קול רמי: טוב, בואי. אני ארים אותך על הכתפיים. עכשיו את רואה?

קול סמדר: כן. למה הוא מחזיק מקל בידים?

קול רמי: זה בשביל שיווי המשקל. תכף הוא יתחיל ללכת על החבל, מכאן ועד הצד השני של גיא בן הינום.

קול סמדר: ומה יש לו בצד השני?

קול רמי: שום דבר מיוחד. הוא פשוט רוצה להגיע לשם. על החבל.

קול סמדר: אז למה הוא עושה את זה?

קול רמי: הוא אומר שככה הוא יביא שלום.

קול סמדר: כשאני אהיה גדולה, גם אני אלך ככה על חבל.

קול רמי: בטח. תביטי, תביטי. הוא מתחיל.

פיליפ פטי עושה צעד זהיר קדימה, המוט בידו. הרעש של הקהל מתגבר ונקטע.

תמונה 3

(בית משפחת אלחנן. נורית ורמי.)

נורית: (לרמי. אוחזת במחברת) אתה ראית את זה? ממש חמוד.

רמי: לא. מה זה?

נורית: הלב שסמדר ציירה במחברת שלה.

רמי: תראי (מסתכל במחברת). מה כתוב פה?

נורית: איך אתה לא מצליח לקרוא את הכתב של הבת שלך? סמדר loves זאב.

רמי: מי זה זאב?

נורית: הוא במועדון הג'ז של בית הספר.

רמי: איך הוא?

נורית: אני חושבת שהוא ילד נחמד.

רמי: (הופך את הדף) יש פה עוד משהו. (מפענח לאט, יחד עם נורית).

רמי ונורית: (ביחד) כל הפרחים

רמי: ששלחת?

נורית ורמי : ששתלת בחצר האחורית גוועו כשהלכת.

נורית : זה מתוק.

רמי : מתוק?

נורית : מה לא בסדר?

רמי : הגיע הזמן להכין את הרובה.

נורית : אוי, תסתום את הפה.

תמונה 4

תאריך על המסך : 4.9.1997

נורית : אם היא לא הייתה מתעוררת מאוחר, אם האוטובוס לא היה מקדים להגיע,

אם הולכי הרגל לא היו נדחקים ברחוב בן-יהודה, אם היא לא הייתה עוקפת איש צולע ברחוב...

(רמי ונורית אלחנן בטלפון).

נורית : הלו? סמדרי?

רמי : נורית? זה אני.

נורית : איפה אתה? אני מנסה להתקשר אליך כל הזמן.

רמי : הטלפון שלי מת. אני מדבר מטלפון ציבורי.

נורית : איפה אתה?

רמי : בדרך לשדה התעופה, לאסוף את אמא שלך, שכחת?

נורית : אז שמעת מה היה? פיצוץ ברחוב בן-יהודה. מחבל מתאבד.

רמי : כן, ניסיתי להתקשר אליך למשרד באוניברסיטה.

נורית : באתי הביתה.

רמי : למה?

נורית : נתתי לסמדרי ללכת העירה עם החברות שלה. היא רצתה לקנות ספרים, אמרה משהו על חוג ג'אז.

רמי : איפה?

נורית : בעיר.

רמי : שמעת ממנה?

נורית : עוד לא.

רמי : בסדר, בסדר, מה עם החברות שלה?

נורית : שום דבר.

רמי : עם מי היא?

נורית : לא יודעת, סיוון, דניאלה, עוד כמה, היא נסעה באוטובוס.

רמי : משהו קרה באוטובוס?

נורית : לא, אני לא יודעת, פשוט לא שמעתי ממנה, בדרך כלל היא מתקשרת.

רמי : היא לא לקחה טלפון, נכון?

נורית : היא יכולה להשתמש בטלפון ציבורי.

רמי : אולי הקווים תפוסים.

נורית : אני בקושי שומעת אותך. דבר בקול רם.

רמי : כולם פה מנסים להתקשר. (מרים את הקול) היא תהיה בסדר. איפה הבנים?

נורית : הם התקשרו, הם בסדר.

רמי : לאן אמרת שהיא הלכה?

נורית : לקניות.

רמי : שאני אחזור הביתה?

נורית : לא. אני יורדת העירה, נפגש בבן-יהודה פינת קינג ג'ורג'. אתה עם הטלפון?

רמי : אמרתי לך, הטלפון שלי מת.

נורית : כמה זמן ייקח לך להגיע לשם?

רמי : אני לא יודע, חצי שעה, ארבעים וחמש דקות?

נורית : בסדר. רמי?

רמי : כן?

נורית : תזדרז.

תמונה 5

(רחוב בירושלים. נורית ברחוב. רמי נכנס).

נורית : ראו אותה פה, במרכז.

רמי : איפה?

נורית : עם דניאלה וקבוצה של בנות.

רמי : באיזו שעה?

נורית : אני לא יודעת. כאן, בבן-יהודה. זה מה שהוא אמר...

רמי : מי אמר?

נורית : אליק שמע את זה מההורים של דניאלה.

רמי : איפה דניאלה?

נורית : מחפשים אותה. גם את סיוון. הוא אמר שיש ארבעים או חמישים פצועים.

תמונה 6

(בית חולים. רמי, נורית ואחות).

אחות : (מחזיקה בידה לוח) השם שלה, בבקשה?

רמי : סמדר. אלחנן.

אחות : (מסתכל בלוח) סהר... סיגל... סיוון... מצטערת. אין סמדר.

רמי : את בטוחה?

נורית : (מראה לה תמונה) אולי ראית אותה...

אחות : בבקשה...

רמי : בואי נלך לתחנת המשטרה.

תמונה 7

(בית משפחת אלחנן. רמי, נורית וסמדר).

נורית : היא תגיע הביתה עליזה ונלהבת. היא תעמוד במטבח ותפלוט אנחה ותגיד,

סמדר : מה כל הרעש, אמא? היינו קילומטרים משם, אני בת ארבע-עשרה, די כבר.

רמי : היא תכין לעצמה כריך עם שוקולד למריחה השחר, ואז היא תסתלק לחדר שלה, תדליק את הסטריאו, תתחיל לרקוד. או שהיא תחזור הביתה מאוחר בלילה, במונית, ותגיד,

סמדר : סליחה, סליחה, סליחה, דניאלה הייתה קרובה לפיצוץ, היינו חייבות ללכת שיבדקו את עור התוף שלה, לא יכולתי לעזוב אותה, אני יודעת, אני יודעת, הייתי צריכה להתקשר, בפעם הבאה אני אתקשר, אני מבטיחה.

נורית : או שתהיה תחבושת על הרגל שלה במקום שעליו היא נפלה כשברחה, והיא תחזור הביתה והיא תשב ליד השולחן במטבח, ואנחנו ננחם אותה והכול יהיה בסדר,

רמי : ואני אגיד שהגיע הזמן שכולם ילכו לישון, זה היה יום ארוך.

תמונה 8

(תחנת משטרה. רמי ונורית).

שוטר : אתם מוכנים לאיית את השם?

רמי : אלחנן. סמדר.

נורית : אלף... למד... חית... נון... עוד נון, סופית. סמדר. סמך...

שוטר : בסדר, בסדר. (מסתכל ברשימות) מצטער. החדשות לא טובות ולא רעות. לא מוצאים אותה בשום מקום. אולי, כניסיון אחרון, רק לשקט הנפשי שלכם, כדאי שתבדקו באבו כביר, בחדר המתים.

רמי : כשהחליקו את סמדר החוצה על עגלת המתכת, היא שכבה שם בכותונת כחולה, שעון היד של סבא שלה, מתי, על זרועה, אברי גופה שהועפו בפיצוץ מכוסים בהתחשבות. הפנים שלה נותרו שלמים להפליא. בלי חתכים, בלי חבורות. על זה הייתי אסיר תודה. הדלת נסגרה שוב בדממה. ואז ידעתי שכל הצלילים מעתה ואילך ינבעו מזה.

תמונה 9

(בסאם ורמי).

בסאם : בשנים הראשונות אחרי שסמדר נהרגה, רמי היה לפעמים מספר את הסיפור שלה שלוש פעמים ביום. בבוקר בבית ספר, אחר הצהריים בפורום המשפחות השכולות, ובערב במתנ"ס

או בבית כנסת. מספר לעיתונאים, לסנטורים, לאורחים משוודיה, מקסיקו, אזרבייג'אן.

רמי : תהיתי - איך שחקנים מצליחים לעשות את זה? לומר אותו דבר עצמו, הצגה אחרי הצגה, ועדיין לשכנע.

אבל ככל שהסיפור שלי נהיה ייחודי יותר, הבנתי שזה לא חשוב. אצל השחקן, לחזרה יש תמיד סוף, אבל הסיפור שלנו אף פעם לא נגמר. בשבילנו אין גראנד פינאלה.

הסיפור שלנו הוא התחלה בלי סוף.

בסאם : אז בוא נתחיל.

רמי : טוב. (עוצר את בסאם) סטופ, סטופ. אתה עושה לי שחור בעיניים. תגיד לי ככה לימדו אותך לקשור עניבה? (מהדק את העניבה הרפויה של בסאם). זהו, עכשיו אפשר להתחיל. .

בסאם : רגע, רגע. ואתה הסתכלת על עצמך? Haven't the Jewish people suffered enough?

בושות אתה עושה לנו פה. תראה את הנעליים שלך – את כל האבק של פלסטין אספת עם האופנוע.

קח, תנקה (בסאם מוציא ממחטת נייר מכיסו ונותן אותה לרמי).

רמי : תודה (מנקה את הנעל במטפחת. מחזיר אותה לבסאם). בבקשה.

בסאם : אתה יכול להשאיר אצלך. מתנה. טוב, תתחיל.

רמי : לא, לא. אחר כך.

בסאם : מה פתאם? בפעם הקודמת אני התחלתי. עכשיו תורך.

רמי : לא, לא. אתה לא שומע שאני צרוד? (מכחכח בגרון).

בסאם : איזה צרוד? טוב, מוותר לך. בסוף, היהודי תמיד מנצח. אבל רק הפעם הזאת, כן?

(פונה לקהל) תכירו. זהו רמי אלחנן. דור שביעי בירושלים.

רמי : רק מצד האם.

בסאם : ואבא של סמדר.

רמי : וזהו בסאם ערמין. נולד וגדל במערה על יד חברון. אבא של עביר.

תמונה 10

(נורית וסאלווה).

נורית : בתחרויות השחייה בירושלים, סמדר הייתה צועדת סביב הבריכה. הגוף שלה כמו קפיץ מתוח.

תמיד זזה, נעה, בדרך לאנשהו. לפני כל תחרות היא הייתה מניחה את האצבע שלה באחורי כובע השחייה, ומהדקת את הגומי בקול של צליפה. שמעו את זה עד תל-אביב.

סאלווה : מגיל שמונה, הבת שלי עביר רצתה להיות מהנדסת. לאחיה הבכור עָרַב היו סרגל פלסטיק שקוף ומחוגה. היא אהבה לצייר עיגולים על גב המחברות ואז לחצות את העיגולים בקווים ישרים. ליום ההולדת העשירי היא ביקשה ספר על גלילאו. והיא גם ידעה שאפירוגון זהו מצולע סגור בעל אינסוף צלעות. זאת אומרת, מעגל.

תמונה 11

(בית משפחת ערמין. עביר וסאלווה. בערבית).

עביר : (מראה לסאלווה דף נייר צבעוני) תראי, אמא. היום, בשיעור ציור, המורה בקשה שנצייר מקום יפה מהדמיון. זה מה שעשיתי.

אנימציה. על המסך מוקרן הציור של עביר, בצבעי גואש: פס של ים כחול. מלמעלה כדור שמש צהוב, רצועה של עננים, וזוג ציפורים בפינה העליונה. הן עפות מעל ספינה דמוית תיבה, שארבעה עיגולים קטנים מצוירים עליה בעיפרון.

סאלווה : זה יפה מאד, עביר. איך ידעת לצייר את הים כל כך מדויק?

עביר : ראיתי מהגג. (שתיקה) אמא...

סאלווה : מה?

עביר : מתי ניסע לראות את הים?

סאלווה : לא יודעת. אני אדבר על זה עם אבא.

עביר : הוא כבר הבטיח לנו הרבה פעמים.

סאלווה : אני יודעת, מתוקה שלי. בסוף זה יקרה.

עביר : מתי?

סאלווה : מתי שהם ירשו לנו לנסוע לים.

עביר : אבל למה הם לא מרשים לנו?

סאלווה : כי הם חושבים שהים רק שלהם.

אנימציה. הציור ה"ילדותי" של עביר, של ספינה השטה בים עם ציפורים מסביבה. הספינה

מתנתקת מהים, ומתחילה לעוף, כאשר הציפורים מלוות אותה בשמים.

תמונה 12

(רמי ובסאם ; חייל במחסום).

רמי : בגיל שבע עשרה בסאם מוצא, יחד עם החברים שלו, כמה רימוני יד מוחבאים במערה לא עמוקה.

הרימונים בגודל של אבנים גדולות, ומכוסים אבק. הם הולכים לצומת, הוא נשאר מאחור,

והחברים שלו זורקים שני רימונים על גיף צבאי. אבל הם לא מתפוצצים - רק תוססים ומתאדים.

רודפים אחריהם בשדות ובגבעות. בסאם רץ, נופל, מנסה לקום, אבל כף רגל נוחתת על צוארו.

הזרועות שלו נמשכות אל מאחורי גבו. הוא מרגיש מכה על העורף ומאבד את ההכרה.

חייל במחסום : (משרטט קו על הרצפה) מה הבעיה שלך? תעמוד מאחורי הקו

מאחורי הקו אמרתי.

תדבר בקול רם, אני לא שומע אותך.

אמרתי לך לא לעבור את הקו. תחזור לסוף התור.

מי : קשרו אותו לכיסא. כיסו את ראשו בשק חום ומטונף והכו אותו.

בסאם : (בערבית) אני קורא בקול את מילותיו המושלמות של אללה שמפניהן אין שום אדם, טוב או רע,

יכול למצוא מפלט.

רמי : הוא לחש את תפילותיו לתוך השק. הרימו אותו מהכיסא כשחבל קשור סביב הצוואר.

קשרו את החבל בלולאה לצינור מים ומתחו אותו באוויר כשהוא עומד על הכיסא.

טלטלו את הכיסא הלך ושוב. הכו אותו בכליות, בבטן, במפשעה. הוא קרא שוב בשם אלוהים.

הוא חטף עוד מהלומה ברקה והתמוטט.

חייל במחסום : תן לי את תעודת הזהות שלך.

מי זה כאן בתמונה?.

אבל לזה פה אין זקן.

קח ותחזור לכאן בלי הזקן.

רמי : כשהתעורר מצא את עצמו בתא, שני מטרים על מטר. אשכיו היו נפוחים עד כדי כך שבקושי הצליח

להניע את רגליו. הוא היה בן שבע עשרה, ונידון לשבע שנות מאסר.

תמונה 13

(בסאם ורמי).

בסאם : כשרמי חזר מותש ממלחמת יום כיפור, הוא התחיל ללמוד גרפיקה בבצלאל, ואחר כך עבד כגרפיקאי. עיצב כרזות עבור הימין, עבור השמאל, גם עבור המרכז.

רמי : פרנסה.

בסאם : הוא היה תלוש. לא היה אכפת לו. אם הם רוצים פחד, יקבלו פחד. אם הם רוצים זוהר, יקבלו זוהר. מה שבא. אגרוף מורס שמסמל את ישראל החדשה. גבול שמשתרע מהנילוס עד הפרת. יונה פצועה. רגל חשופה.

רמי : שיהיה סקסי, שיהיה שנון, שיהיה מחוספס.

בסאם : לא הייתה לו עמדה פוליטית. רק רצה שיהיה לו בית, שתהיה לו משפחה, שלא יטרידו את מנוחתו. גיוב טוב, משכנתה, מקום טוב לגדל את הילדים.

רמי : הוסיפו לבסאם, בלי אזהרה, חודשיים נוספים על גזר הדין.

בסאם : מסיבות בטחוניות. כך אמרו.

רמי : הוא פתח מיד בשביתת רעב. בסאם ידע שהוא מסוגל לשאת בעול של תוספת מאסר.

הוא כבר בילה בפנים שבע שנים, שליש משנות חייו. התוספת של החודשיים בקושי משנה.

בסאם : אבל זה היה עניין עקרוני.

רמי : הוא הכיר את השגרה של שביתת רעב. אסירים אחרים כבר עברו את זה. הגוף יתחיל לקרוס אחרי שלושה שבועות. אחרי חמישה זה יהפוך לקריטי. אחרי ששה הנזק יהיה בלתי הפיך.

תמונה 14

(משרד מנהל הכלא. מנהל הכלא ובסאם)

מנהל : אני מקווה שמתנהגים אליך יפה אצלנו בכלא

בסאם : אני רק מבקש יחס הוגן, זה הכול.

מנהל : אי-אפשר לעשות כלום לפני שתפסיק את שביתת הרעב שלך.

בסאם : אני אפסיק את שביתת הרעב רק אחרי שתבטלו את חודשיים המאסר שהוספתם לי.

מנהל : למה שלא תתייעץ עם עורך הדין שלך?

בסאם : איך אני אתייעץ אתו? אתם לא נותנים לי גישה אליו.

מנהל : לא נוכל לעשות כלום לפני שתפסיק את שביתת הרעב.

בסאם : אני אפסיק אותה רק אחרי שתבטלו את תוספת המאסר.

מנהל : אני בטוח שאפשר יהיה לעשות משהו אם רק תהיה מוכן לעזור לנו קצת. העולם מלא תן וקח.

בסאם : אני נותן ולוקח כבר שבע שנים במקום הזה. עוד חודשיים לא ישברו אותי.

מנהל : טוב, אני מסכים לבטל את תוספת המאסר, בתנאי שתודיע שאתה מפסיק את שביתת הרעב ותבלה עוד שבוע בהחלמה ותזונה. שתראה כמו בן-אדם. אחרי כן, נפרסם הצהרה פומבית.

בסאם : אני מסכים, בתנאי שנפרסם הצהרות במקביל. ואני לא רוצה שתפטמו אותי. רק שלושה ימי החלמה.

מנהל : הצהרות במקביל לא בא בחשבון. וחמישה ימים תזונה מאוששת.

בסאם : אז תפרסמו הצהרה מוקדם בבקר. אבל רק אם החברים שלי בכלא יהיו הראשונים לדעת, ושלושה ימי החלמה.

מנהל : מקובל עלינו. וארבעה ימים של תזונת החלמה.

בסאם : אני רוצה התחייבות בכתב.

מנהל : את זה לא תוכל לקבל, אבל נוכל לתת לך את המלה שלנו שההצהרה תפורסם בזמן.

בסאם : המלה שלכם לא שווה את האויר עליו היא כתובה.

מנהל : אבל לפחות אנחנו מרשים לך לנשום.

בסאם : שלושה ימי החלמה או כלום.

דובניק : בסדר.

בסאם : אני אודיע לאסירים הערב

מנהל : סוהר. (בסאם יוצא).

תמונה 15

(רמי ובסאם).

רמי : לבסאם היה מכשיר טלוויזיה קטן בשחור-לבן בתא הכלא שלו. המכשיר קלט את ערוץ אחד בעברית ובערבית, שום דבר אחר. בלילה שלפני יום הזיכרון לשואה הוא הדליק את המכשיר והיה שם

סרט דוקומנטרי על השואה. זו הייתה בשבילו תעמולה ולא יותר, אבל הוא התכוון לצפות בכל מקרה.

בסאם : רציתי לראות יהודים מתים. אחד אחרי השני. לראות אותם נופלים. גוועים ברעב. מתמוטטים

לתוך חפירות. להיות עד להשמדה שלהם.

רמי : בן עשרים, שוכב שם על מיטת ברזל, הוא חיכה לרגע שבו יוכל למחוא כפיים. בתחילה הריע

למראה הגופות הנופלות. דע את האויב, שמור אותו קרוב. עדיף תחת כפות רגליך. באדמה.

בסאם : תהיתי למה הם לא השיבו מלחמה. אחת אחרי השניה. הגופות הושלכו קדימה שוב ושוב.

רמי : הוא הרגיש כאילו משהו השתלט על גלגלי השיניים של מוחו.

בסאם : בכלא התחלתי לחשוב על הזהות שלנו, על מה זה להיות פלסטיני, וזה הוביל אותי לחשוב

גם על היהודים. ועכשיו ידעתי שהשואה הזאת באמת קרתה. והתחלתי לקלוט, בחוסר

רצון בהתחלה, שחלק כל כך גדול מהתודעה הישראלית בטח נובע ממנה. ואז ניסיתי להבין מי

היו האנשים האלה, איך הם סבלו, ולמה בארבעים ושמונה הם הפנו את הדיכוי שלהם בחזרה

כלפינו, לקחו את האדמה שלנו, הביאו עלינו את הנכבה שלנו. אנחנו, הפלסטינים, הפכנו לקורבנות של

הקורבנות. רציתי להבין. מאיפה כל זה בא? בכלא למדתי כמה מילים בעברית ואפילו ביידיש. גייד

שלופן, רמי.

תמונה 16

(רמי וסמדר)

רמי : היית יכול לדבר עם סבא שלי. הוא אף פעם לא סיפר לנו על מה שעבר בשואה. עד שסמדרי הייתה

צריכה להכין עבודת שורשים.

סמדר : הצקתי לו והצקתי, עד שהוא הסכים. וזה מה שהוא סיפר לי.

בגיל ארבע-עשרה הוא התמנה לשליח של הרבי ממונקאטש, בשביל להבריא זהב לשוק.

הרבי השתמש בכסף למזון ותרופות. הוא היה קטן, זריז וגמיש, ולא ענד טלאי צהוב על הז'קט.

הוא גם הכיר את כל הסמטאות והגגות. יכל לעבור את העיר מקצה לקצה בלי שיבחינו בי - מזנק

מארובה לארובה, ומחליק אל הרחוב על גבי מרזב. בערבים הוא הסתובב ליד הקולנוע והתחיל

לספסר בכרטיסים, מוכר אותם בקצת יותר מהמחיר שלהם. ערב אחד, נשאר לו כרטיס בודד, והוא

החליט להיכנס פנימה ולהתכבד בסרט של כוכבת הקולנוע זארה ליאנדר. רק הספיק להתיישב בכיסא, ותכף החליק אל המושב שלידו קצין גסטפו וחסם את הדרך שלי החוצה. ככה הוא הגיע לאושוויץ.

תמונה 17

אנימציה. פיליפ פטי הולך על חבל, מחזיק במוט, מעל גיא בן הינוס. הוא נעצר, מוציא מכיסו יונה לבנה, ומשחרר אותה לעוף. היונה מתיישבת על ראשו. הוא מזיז את הראש, אבל היא אינה זזה. הוא מגרש אותה עם ידו. היא מתיישבת על המקל שלו, שמתנדנד קלות. הוא מתיישב על החבל, ומנדנד את המקל עוד יותר.

קול סמדר: אבא, למה הוא מגרש את היונה?

קול רמי: כי זה נורא מסוכן, סמדר. הוא יכול ליפול.

קול סמדר: אבל היונה אוהבת אותו. אני הייתי משאירה אותה אצלי.

קול רמי: אבל את עומדת, והוא הולך באויר.

תמונה 18

(בית הוריה של סאלווה. בסאם, סאלווה ואמה של סאלווה, בערבית)

אמא של סאלווה: (נכנסת) סאלווה.

בסאם: תודה. המעמול שהכנת הוא המעמול הטוב ביותר שטעמתי מימי.

אמא: תודה רבה (יוצאת).

סאלווה: (צוחקת) אתה שקרן וחנפן.

בסאם: לא, באמת. היא מבשלת מצוין, אמא שלך. גם המקלובה הייתה יוצאת מהכלל.

סאלווה: גם אני אוהבת את המקלובה שלה.

בסאם: את מפה במקור?

סאלווה: כן, מבית לחם.

בסאם: וטוב לך פה?

סאלווה: כן.

בסאם : אני גדלתי ליד אלח'ליל.

סאלווה : אה, ידעתי.

בסאם : איך ידעת?

סאלווה : אברהים סיפר לאמא שלי.

בסאם : (צוחק) אברהים מלשן.

סאלווה : איך היה לך בכלא? (בסאם מושך בכתפיו) שמעתי שהיית מפקד.

בסאם : הוא מלשן וחוצפן, האברהים הזה. הייתי הדובר של האסירים. אברהים לא ספר לכם

ששרתי. בכלא? זה העביר לי את הזמן.

סאלווה : וואלה...

בסאם : כן, שירים של אבו ערב.

סאלווה : כמו מה?

בסאם : יש לי קול נורא. אבל כמו... (מזמם שיר. סאלווה מצטרפת)

בסאם וסאלווה : תירגע ים, תירגע, גלותנו התארכה,

מסור דרישת שלום למולדת בה גדלתי

בסאם : יש לך קול ערב ויפה.

סאלווה : תודה. ולמה הכי התגעגעת בכלא?

בסאם : למעמול של אמא שלך.

סאלווה : בטח. אפילו לא הכרת את אמא שלי.

בסאם : בת כמה את?

סאלווה : עשרים ושתיים.

בסאם : את נראית יותר צעירה.

סאלווה : יש לך לשון מזהב, מה?

בסאם : לא ממש. אני ביישן. תמיד הייתי ביישן.

סאלווה : גם אני.

בסאם : את אדוקה?

סאלווה : קצת (שתיקה). זו תשובה גרועה?

בסאם : אין תשובה גרועה.

סאלווה : זה טוב.

אמא של סאלווה נכנסת : שאביא עכשיו את הקפה?

בסאם : (בעברית) הרבה זמן חיכיתי ליום הזה.

תמונה 19

(רמי ונורית).

רמי : אחרי שנגמרת השבעה, ביום השמיני, כולם חוזרים לענייניהם הרגילים, היומיומיים, ואתה נשאר לבד.

בלי הבת שלך. אתה מתהלך בבית. אתה אומר את השם שלה, לוחש אותה, וכשאתה לבד אתה צועק

אותה. סמדרי. סמדרי. הספרים שלה על המדף. קלטות המוזיקה שלה. אתה מקשיב ומנסה לשמוע

אותה. היא איננה. ואתה חייב להגיע להחלטה. מה אתה הולך לעשות עכשיו, עם המשא החדש,

הבלתי-נסבל הזה על הכתפיים? מה אתה הולך לעשות עם הכעס הזה, שאוכל אותך חי? מה אתה

הולך לעשות עכשיו עם האתה החדש הזה, האב בלי בת הזה?

נורית : אני, בהתחלה, לא הפסקתי לדבר. כולם רצו לשמוע אותי, מה שיש לאמא שכולה לומר. אז

אמרתי. ההרג הוא לא אשמת המפגעים, גם הם קורבנות. וגם אני עצמי לא חסינה, כולנו שותפים

לפשע. דיכוי. עריצות. מגלומניה. ישראל מזמינה את ילדיה להישחט. באותה מידה אפשר כבר לשים

חומר נפץ בילקוטים של הילדים שלנו. הוצפתי בשיחות טלפון. כתבים מכל רחבי העולם.

צרפתים, בריטים, קנדים. רצו ליצור עלי סרטים דוקומנטריים. לא הסכמתי. לא רציתי להפוך

לשופר תעמולה, לחיילת על לוח שחמט. לא רוצה לדבר על זה יותר. די לטלוויזיה, די לעיתונים,

די לחיטוט בפצע.

רמי : התשובה שלי : נקמה. כשמישהו הורג את הבת שלך אתה רוצה להחזיר. אתה רוצה לצאת ולהרוג ערבי,

כל ערבי, את כל הערבים, ואחר כך אתה רוצה להרוג את המשפחה שלו ואת כל מי שנמצא

סביבו. ברור שאתה לא עושה את זה בפועל, אבל אתה מבקש מהמנהיגים שלך. אתה מבקש מהם

לקחת את האדמה שלו, לגנוב את המים שלו, לאסור את הבן שלו, להעיף טיל לתוך הבית שלו. אם

אתה תהרוג אחד משלי, אני אהרוג עשרה משלך.

נורית : בסוף לקחתי לי שנת שבתון מהאוניברסיטה ונסעתי ללונדון. רציתי להיות רחוקה ככל האפשר, להתנקות מהרעש, הטינה, הרחמים. הזמנות לנאום המשיכו להגיע, אבל לא רציתי לדבר בציבור על סמדר. זה פשוט כאב מדי. לקחתי איתי את יגאל, שהיה אז בן חמש. רמי ושני הבנים הבוגרים נשארו בישראל. קראתי ספרים, כתבתי מאמרים, טיילתי ברגל. היה לי ריטואל שבועי : הייתי הולכת לתא הטלפון הציבורי האדום עם יגאל ומתקשרת הביתה. שידבר עם האחים שלו, לשמוע מה עם הבנים. אבל לפעמים, בלילה, הייתי מתגנבת מהבית, לבדי, ומתקשרת שוב לרמי בחשיכה. יורד גשם. מנסה לא להזכיר את סמדר : אחרי כמה משפטים אני מאחלת לו לילה טוב וחוזרת הביתה.

רמי : וכעבור איזה זמן אתה מתחיל לשאול את עצמך : האם הריגה של מישהו תחזיר לך את הבת שלך? התשובה מגיעה באמצע הלילה הארוך והחשוך ההוא, ואתה חושב, מעפר באת ואל עפר תשוב, זה הכול. היא לא תחזור, סמדרי שלך. ואתה חייב להסתגל למציאות החדשה הזאת. ואז, בהדרגה, אתה מתחיל לשאול מה קרה לה, ולמה? זה קשה, זה מפחיד, זה מתיש. איך דבר כזה יכול לקרות? מה מביא בן אדם להיות כעוס כל כך, נואש כל כך, שהוא מוכן להתפוצץ יחד עם ילדה, אפילו לא בת ארבע-עשרה? איך בכלל אתה יכול להבין את הרצון הזה? לקרוע לגזרים את הגוף שלו? איך הוא נהיה כזה? מי לימד אותו את זה? אני? הממשלה שלו? הממשלה שלי?

תמונה 20

(בסאם)

בסאם : שחררו אותי באוקטובר 1992. התחתנתי מיד. רק יוצא מהכלא וכבר נכנס לנישואים, לך תבין. אבל ברצינות, זאת הייתה התקופה הכי מאושרת בחיים שלי. בתשעים וארבע נולד לנו הילד הראשון, קראנו לו עָרֵב. על שם המשורר. הייתי אבא עכשיו, צריך לחשוב על דברים בצורה אחרת. זאת הייתה התקופה של הסכמי אוסלו והייתה תחושה חזקה של תקווה. כשראיתי את הגיפים הישראליים עוזבים את ג'נין ואת הילדים זורקים אליהם ענפי זית, שאלתי את עצמי : למה בילית שבע שנים בכלא כשאפשר היה להשיג את זה בדרך אחרת? אבל אז הסכם אוסלו התפורר, הדיכוי החריף, והתחילו הפיגועים. הייתי לגמרי מוטרף. עוד הזדמנות הלכה.

אמרתי שאנחנו חייבים לשנות את ההתנהגות שלנו. קראתי יותר ויותר על אי-אלימות ועל מעורבות

פוליטית. התחלתי להבין שאלימות היא בדיוק מה שהיריבים שלנו רוצים מאיתנו. הם מעדיפים אלימות כי הם יכולים להתמודד איתה. אי-האלימות - זה הדבר שקשה להם להתמודד איתו. זה מבלבל אותם. התחלתי להיות אפילו עוד יותר פעיל.

ואז מישהו הזמין אותי לפגישה סודית, מיוחדת, ומה אני אגיד לכם, אני ממש המום. ארבעה פלסטינים ושבעה ישראלים מסביב לשולחן. אחד מהם היה קודם טייס. אחר היה צנחן. אחד בילה את רוב השירות הצבאי כמפקד במחסום קלנדיה. אני כבר רגיל להפגש עם פיסניקים שמסוגלים להתלהב מאחד שהולך על חבל, יעני למען השלום, אבל בעצם לא אכפת לו שכל השטח מתחתיו ישאר תחת כיבוש. אבל כאן זה היה משהו אחר. הם שירתו בצבא, נכון, אבל עכשיו הם מביעים את דעתם בקול רם: נגד הכיבוש, ההשפלה, הרציחות, העינויים. מעולם לא שמעתי ישראלי משתמש במילים כאלה.

הייתי בטוח שהם שם בתפקיד: מודיעין, מעקב, מניפולציה. מה שבלבל אותי היה שאחד מהם, יהודה, נראה כמו מתנחל. מוצק, עם משקפיים, זקן ארוך, כיפה על הראש. הוא היה בעברו קצין בחברון, והתחיל – ככה הוא אמר - לחשוב מחדש על הכול: המחסומים בדרכים, הריסות הבתים, כל הדיבורים האלה על צבא מוסרי. לא הבנתי. למה להם תכסיס בולט כל כך? איזה מין בדיחה זאת? אולי זאת צורה של חשיבה כפולה, חשיבה משולשת: הישראלים ידועים בכך, ערמומיים וחסרי רחמים. אחר כך, כשהפגישה נגמרה, אחד הישראלים ניסה לשלם, אבל אני לקחתי את החשבון. (ליהודה מדומיין) זה שלי. הכנסת אורחים פלסטינית. לא, לא, בבקשה, תרשה לי. זה הבית שלי.

בסוף שילמתי את החשבון המנופח. זו הייתה רק הפגישה הראשונה של ארגון לוחמים לשלום. הייתי בטוח שלעולם לא נפגש שוב.

טעות. בפגישה השנייה, ישר התחלנו לריב. זאת אומרת, לא אני אתם – אלא הם, היהודים, בינם לבין עצמם.

תמונה 21

(בסאם, רמי, לוחם לשלום א', לוחם לשלום ב').

לוחם א': תכירו, זה רמי אלחנן. הוא מגיע מפורום המשפחות השכולות. הזמנתי אותו להצטרף אלינו. הוא חושב כמונו בעניין הכיבוש.

לוחם ב': (לרמי) תגיד, אתה היית לוחם?

רמי: כן.

לוחם ב': כי לא כל אחד יכול לבוא סתם ולהצטרף.

רמי: ודאי. הייתי מכונאי טנקים במלחמת יום כיפור.

לוחם א': בבקשה. הוא היה לוחם, ועכשיו הוא לוחם לשלום.

לוחם ב': כן, אבל תסכימו איתי שלא כל חייל הוא בהכרח לוחם.

לוחם א': מה זאת אומרת?

לוחם ב': מה למשל עם ג'ובניק שיושב במשרד?

לוחם א': אם אתה חייל – אתה לוחם.

בסאם: למה כל זה חשוב?

לוחם ב': זה חשוב, כי צריך שיהיו כללים ברורים.

רמי: אצלנו בפורום זה פשוט מאד. אלינו מגיעים אלה שאבדו קרוב משפחה בגלל הסכסוך. אנחנו ארגון

שאף אחד בעצם לא רוצה להשתייך אליו. אז אם מישוהו כבר בא – ברוך הבא.

בסאם: שמעתם אותו? זה בן אדם שחושב נכון. (לרמי) נעים מאד. אני בסאם.

רמי: נעים מאד, רמי.

אל פורום המשפחות השכולות הגעתי שנה אחרי שהבת שלי, סמדר נהרגה. זה היה אחרי שפגשתי בפעם השנייה אדם ששמו יצחק פרנקנטל, יהודי עם כיפה. הוא סיפר לי על הבן שלו, אריק, חייל שנחטף ונרצח על ידי החמאס בשנת תשעים וארבע. והוא גם סיפר לי על הארגון הזה שהוא ייסד, ארגון משותף של פלסטינים וישראלים שאבדו את יקיריהם בגלל הסכסוך. ונזכרתי שיצחק היה בין האלפים הרבים שבאו לבית שלי במהלך השבעה על סמדר, וכל כך כעסתי עליו אז. שאלתי אותו: איך יכולת להיכנס לבית של מישוהו שזה עתה איבד את בתו ולדבר אתו על פיוס? איך העזת? והוא, לא נעלב. הוא הבין את הזעם שלי. הוא הזמין אותי לבוא למפגש בירושלים של המשוגעים האלה, שאיבדו את יקיריהם. ואני הסתקרנתי. אמרתי, בסדר, אני אנסה פעם אחת, אין לי מה להפסיד. עמדתי שם, וראיתי פלסטינים יורדים מהאוטובוס. זה הכה אותי בתדהמה. ערבים נכנסים לאותו מפגש כמו הישראלים האלה? עד אז הערבים היו בשבילי רק חפצים שצריך לפחד מהם. ואני זוכר שראיתי את הגברת ההיא

בשמלה הפלסטינית השחורה עם מטפחת ראש – אישה שנראית אולי כמו אמא של אחד המחבלים שלקחו את סמדר. איטית ואלגנטית, יורדת מהאוטובוס, הולכת בכיוון שלי. הייתה לה תמונה של הבת שלה מהודקת לחזה. היא עברה על פניי, מסתכלת בי. לא יכולתי לזוז. זאת הייתה מין רעידת אדמה בתוכי: האישה הזאת איבדה את הילדה שלה. עד אותו רגע הייתי כלוא במין ארון מתים. זה הרים את המכסה מעל העיניים שלי.

תמונה 22

אנימציה. דימויים של מעקב טכנולוגי: מסך של מכשיר רדאר. עין מתבוננת.

(נמל תעופה בן גוריון. בסאם, מאבטחת א' ומאבטחת ב').

מאבטחת א': (מחזיקה בידה ניירות) תגיד את השם שלך.

בסאם: בסאם ערמין.

מאבטחת א': עם מי אתה נוסע?

בסאם: אשתי והילדים שלי.

מאבטחת א': לאן?

בסאם: אנגליה.

מאבטחת א': איפה באנגליה?

בסאם: ברדפורד.

מאבטחת ב': אף פעם לא שמעתי על המקום הזה.

בסאם: זאת אוניברסיטה.

מאבטחת א': אתה פרופסור?

בסאם: לא.

מאבטחת א': מה מטרת הנסיעה שלך?

בסאם: ללמוד באוניברסיטה.

מאבטחת ב': אתה מנסה להתחכם איתנו?

בסאם: לא.

מאבטחת א': באיזה בית ספר למדת?

בסאם : בכפר, בסעיר.

מאבטחת א': איפה זה?

בסאם : על יד חברון.

מאבטחת א': סיימת את בית הספר?

בסאם : הלימודים שלי הופסקו באמצע.

מאבטחת א': מה זאת אומרת, הופסקו באמצע?

בסאם : לא סיימתי את בית הספר, לא.

מאבטחת ב': למה אתה מחייך?

בסאם : אני תמיד מחייך, זה חלק ממני, אני אוהב לחייך.

מאבטחת ב': אתה רוצה להפסיד עוד טיסה, בסאם?

בסאם : לא.

מאבטחת ב': אז תמחק את החיוך מהפרצוף שלך ותגיד לנו – איפה למדת עברית?

בסאם : אחרי בית הספר, למדתי עברית אחרי בית הספר, ואז עבדתי ברשות הפלסטינית, קודם בספורט ואחר

כך בארכיונים, ואז התקבלתי לתוכנית לתואר שני בברדפורד, יש לי אישור מיוחד, יש לי זכות לנסוע

לשם.

מאבטחת ב': תענה על השאלה, למה אתה הולך ללמוד באוניברסיטה עכשיו?

בסאם : הציעו לי שם מלגה.

מאבטחת א': לכמה זמן אתה נוסע?

בסאם : שנה.

מאבטחת א': ומה אתה הולך ללמוד?

בסאם : על השואה.

מאבטחת ב': סליחה?

בסאם : השואה.

מאבטחת ב': שמעתי אותך, אתה לומד על השואה, אתה ערבי, אתה מוסלמי, אתה טרוריסט, שבע שנים

בכלא, אתה תוקף אותנו, אתה זורק רימונים, ועכשיו אתה לומד על השואה. זה סוג של בדיחה,

בס-סאם, מה אתה חושב שאנחנו, טיפשים?

בסאם : אני בכלל לא חושב שאתם טיפשים.

מאבטחת א' : אז זה מה שאתה מספר לנו, שאתה נוסע לאנגליה בשביל שתוכל להגיד לנו איך

שהשואה לא קרתה?

בסאם : לא.

מאבטחת ב' : מה זאת אומרת, לא?

בסאם : אחד הדברים שלמדתי זה שאף אחד לא רוצה שיסלקו אותנו מההיסטוריה.

מאבטחת א' : על מה אתה מדבר?

בסאם : אני לא מעוניין להכחיש את האמת.

מאבטחת ב' : כמה טרוריסטים אתה הולך לפגוש בברדפורד, בס-סאם?

בסאם : אני לא יודע, מה זה טרוריסט, את יכולה לתת לי הגדרה?

מאבטח ב' : אתה שואל אותי ?

בסאם : אשתי מחכה, הילדים שלי מחכים, אנחנו הולכים לפספס עוד מטוס, ואני חייב להגיד שאני קצת

מבוהל עכשיו.

מאבטחת ב' : אוי אתה ממש חכמולוג, בס-סאם, מה?

בסאם : אני לא חושב.

מאבטח ב' : אל תחידך.

בסאם : אני לא מחידך, אני לא צוחק, אני לא עושה כלום, אני רק עומד כאן, עונה על השאלות שלך,

מחכה למטוס שלי.

מאבטחת א' : תגיד מה השם שלך.

בסאם : אמרתי לך עשרות פעמים כבר.

מאבטחת א' : שם!

בסאם : בסאם ערמין.

בספרייה בברדפורד - פרימו לוי. תאודור אדורנו. סוזן סונטאג. אדוארד סעיד. אני רואה את רשימת

שינדלר, עוד סרטים, גם דוקומנטריים. ערמות של צילומי חדשות, תמונות של מחנות. כל המידע על טרזינשטט. איך הדיקטטורה מעוותת את השפה, איך הטראומה משפיעה על הזיכרון. לפעמים נדמה לי שהמוח שלי עולה באש.

תמונה 23

אנימציה: יונים עפות.

(בסאם, נורית)

בסאם: יום אחד ראיתי את עביר אחר הצהריים הולכת הביתה מבית הספר לבדה. היא שיחקה במשחק ילדים, מנסה להיכנס לצל שלה ולצאת ממנו. בדרך כלל הייתי עוצר ונותן לה טרמפ, אבל היה בה משהו ביום ההוא שגרם לי להתאפק ורק להתבונן. ההנחה של כף הרגל, ההטיה של הראש. השארתי את המכונית בהילוך ראשון ונשארתי קרוב לשפת המדרכה. היא רצה בסוף במדרגות השבורות, לעבר בניין הדירות שלנו, עד שראיתי את התלבושת האחידה שלה נעלמת מאחורי הקיר.

תאריך על המסך: 16.1.2007.

נורית: אם לא הייתה לה הפסקה מוקדמת בבית הספר בענתא. אם שער בית הספר לא היה פתוח. אם לא היו לה שני שקל בכיס. אם לא הייתה נכנסת לחנות הממתקים. אם מחסום הבטון לא היה מאלץ אותה לסטות לכביש.

תמונה 24

(בסאם ומנהלת בית הספר של עביר, בטלפון. בערבית)

בסאם: הלו?

מנהלת: שלום, מר בסאם, זוהי מנהלת בית הספר שבו לומדת עביר.

בסאם: שלום לך.

מנהלת: משהו קרה לעביר... היא נפלה...

בסאם: אני בדרך לעבודה, אני אתקשר לסאלווה, אשתי, ואגיד לה לקחת את עביר.

מנהלת : לא, עדיף שתבוא בעצמך. צריך לקחת אותה לבית החולים.

בסאם : מה קרה לעביר?

מנהלת : אה, עביר בסדר, אינשאללה, כן (סוף שיחת הטלפון).

בסאם : אני הייתי בטוח שהיא נפלה מראש חומת בית הספר. כבר מגיל צעיר היא אהבה ללכת לאורך החומה.

בת עשר. חששתי שתישאר לה צלקת.

תמונה 25

(רחוב בענתא. בסאם וצעיר. בערבית)

(בסאם ברחוב. צעיר רץ מולו, מטפחת על פניו. ברקע - רעש של הליקופטר).

צעיר : יורים... יורים...

בסאם : איפה?

צעיר : בבית ספר.

בסאם : איזה בית ספר?

צעיר : הבית ספר של הבנות.

בסאם : אתה בטוח?

צעיר : כן, כן (יוצא).

תמונה 26

(בסאם ומוכרת בחנות, בערבית).

בסאם : ראית אולי את עביר? ילדה קטנה, בת עשר?

מוכרת : בטח, אני מכירה את עביר. ילדה חמודה. בהפסקה של בית הספר היא באה לכאן וקנתה בשביל

שני שקלים שתי מחרוזות סוכריות ורודות על חוט. כאלה שאפשר לשים על היד. כמו צמיד. אחת

בשבילה ואחת...

בסאם : איפה היא?

מוכרת : היא יצאה לרחוב ושמעתי יריות. ואחר כך צעקות של הילדות. עביר שכבה שם על המדרכה,

ככה, על הבטן, אמרתי לה – תתעוררי, עביר, תתעוררי. היא לא התעוררה. אבל היה לה דופק, נגעתי בכף הרגל שלה והיא הייתה חמה, תמכתי בראש שלה, עד שהגיעה מונית, ואמרתי לו שישע מהר לבית החולים.

בסאם : איזה בית חולים?

מוכרת : כאן, בענתא.

תמונה 27

(בית חולים בענתא. בסאם ורופאה פלסטינית. בערבית).

בסאם : (לרופאה) דוקטור! עביר ערמין.

רופאה פלסטינית : (מחזיקה ביד דף נייר. לבסאם) פגיעה חמורה בחלק האחורי של הגולגולת.

דופק חלש, רפרוף עפעפיים, צריך להפיג את הלחץ בגולגולת, אבל זה צריך סורק CT, ושלנו לא עובד.

לא לדאוג. עשינו את זה כבר בכמה מקרי חירום. עושים חתך לעומק הגולגולת...

בסאם : אנחנו חייבים לה עביר אותה להדסה. שם יש להם את כל הציוד המתאים.

רופאה פלסטינית : אי אפשר. הכל חסום.

בסאם : יש לי חברים בירושלים. רמי... הם יכולים לשלוח הנה אמבולנס.

רופאה פלסטינית : אמרתי לך. הכל סגור.

בסאם : לא, אנחנו נעביר אותה להדסה.

רופאה פלסטינית : טוב, נתן לכם אמבולנס שלנו.

בסאם : (לרופאה) רגע, דוקטור... היה לה צמיד על היד...

רופאה פלסטינית : איזה צמיד?

בסאם : סוכריות ורודות על חוט...

רופא פלסטינית : לא ראיתי שום צמיד.

תמונה 28

(מחסום. בסאם וחייל).

חייל במחסום : (מדבר עם בסאם ומקשיב למכשיר הקשר, לסרוגין).

לא, האמבולנס לא יכול לעבור לבד. צריך ליווי של צה"ל.

כן, אני מבין שזהו מקרה דחוף.

חכה בסבלנות. יש עדיין מהומות בדרך.

זה גם בשביל הביטחון שלכם.

חכה בסבלנות.

תמונה 29

(סאלווה ובסאם, בטלפון. בערבית).

בסאם : סאלווה, זה אני.

סאלווה : איפה אתם? כבר שעתיים אני מנסה להתקשר. עביר בסדר?

בסאם : עביר בסדר. אל תדאגי. אנחנו בדרך. תכף מגיעים.

סאלווה : בסאם, מה להרגע? איפה אתם בדיוק? כולם מחכים לכם פה, בהדסה. גם רמי כאן. הכל בסדר?

בסאם : אל תדאגי. עביר בסדר. תרגעי, נגיע בקרוב.

סאלווה : (קוטעת אותו) בסאם... תבוא מהר.

בסאם : (בעברית) אחרי שעתיים ושמונה עשרה דקות נתנו לאמבולנס אישור לנסוע לירושלים.

במשך הנסיעה בדקתי את הילקוט שלה. הצמיד היה שם, מתחת לספר החשבון

(מוציא את הצמיד מכיסו ומראה לקהל).

תמונה 30

(בית חולים הדסה. רמי ובסאם על ספסל).

רמי : זהו בית החולים בו נולדה סמדר, עביר שוכבת בחדר הסמוך מחוסרת הכרה, ומולי עוברת חיילת מג"ב,

עם רובה חגור על הכתף. והיא באותו הגיל שסמדר הייתה אמורה להיות בו, ונראת ממש כמוה. ואז

הדם שלי קפא. היא הייתה יכולה להיות זו שיירתה בעביר.

בסאם : עביר מאחורי, ללא הכרה. מי יודע מתי תתעורר?

(בית חולים הדסה. בסאם ורופאה ישראלית)

רופאה : אדון ערמין, יכול להיות שהדברים יתפתחו בכוון לא רצוי... אם יקרה הגרוע מכל, זאת אומרת,

אם לא נצליח להחיות את עביר... אתה מבין מה אני אומר?

בסאם : כן, אני מבין.

רופאה : אם עביר תמות, אני מבקשת את רשותך לתרום -את האברים שלה, לילד או ילדה אחרים שזקוקים

להם... למשל הכבד או הכליות או הקרניות של העיניים.. אני יודעת שיש אנשים שלא מוכנים,

ואנחנו מבינים אותם... אבל יש מחסור חמור באיברים... אנחנו נדאג לה היטב... אתה יכול

לקחת רגע.

בסאם : (לקהל. בשילוב של ערבית ועברית)

ילד או ילדה אחרים... של מי יהיו הילדים האלה?

שמלה של בת-מצווה.

צווי זימון לשירות צבאי. מחסום וגדר תיל. רישיונות וחיתומות. דגל כחול-לבן מעל הראש.

(בערבית)

מכוניות עם לוחיות רישוי צהובות.

טלוויזיה ישראלית, ספרים ישראלים, מתכונים ישראלים.

(בעברית)

אולי היא תבוא הביתה לשבת ותאפה חלה ותדליק נרות ותתעורר בבקר אל בעלה ותנשק את עיניו

ותגדל את ילדיה ותלמד אותם לשיר התקווה.

ולילדים שלהם יהיו ודאי ילדים.

ואני תמיד רציתי שעביר תראה את הים.

זה מה שהבטחתי לה כל כך הרבה שנים.

לקחת אותה לנסיעה קצרה אל חוף הים של עכו.

יחד עם אחותה ואחיה.

שירוצו לאורך המזח. שיטבלו ביחד במים הכחולים.

בסאם : (לרופאה) לא, אני מצטער, אני לא יכול להרשות את זה, לא.

(לקהל) זמן קצר אחרי ההלוויה של עביר התקשרתי לרמי, ואמרתי לו שאני צריך להצטרף

לפורום המשפחות השכולות, ולהתחיל בהקדם האפשרי. כבר מחר, אם אפשר.

תמונה 32

(בית משפחת ערמין. סאלווה).

סאלווה : אחרי שעביר מתה, לא פתחתי עיתונים, גם לא טלוויזיה. ולא שאלתי אף פעם את בסאם לאן הוא

הולך או מה הוא עושה או עם מי הוא מדבר. וגם לא הלכתי לפורום המשפחות השכולות,

לא בגלל שלא הסכמתי איתם, אלא כי ידעתי שהשתיקה שלי היא שמדברת.

זה היה חלק מהתפילה שלי. לא רציתי לספר את הסיפור שלי. זה לא היה משהו שהעיתונאים יכלו

להבין. הם כולם היו מערביים, רובם אירופאים. אנשים טובים, הזמנתי אותם לבית שלי,

בישלתי להם, מזגתי תה, רוקנתי את המאפרות, אבל לא נתתי להם לראיין אותי. ידעתי שהם

רוצים להשיג תמונה שלי בחי'אב. היה ברור לי שזה לא יובן נכון.

פעם הסריטו אותי נושאת את הבת הקטנה, היבא, בתוך הדירה. עצרתי רגע להביט בתמונה

של עביר. היא הייתה ילדה כל כך יפה. היו לה פנים רכים ועדינים, עם עצמות לחיים מקושטות,

ועיניים גדולות בצבע שזיף. הצלם תפס אותי בוכה. אילו יכלו להבין את הכעס שלי, אילו יכלו לתאר

אותו בלי לעשות ממנו מופע, הייתי מדברת איתם, אבל אני ידעתי : אני אישה מוסלמית, פלסטינית.

תמיד אהיה חשודה.

תמונה 33

אנימציה : חייל כורע על ברכו בפרופיל, מכון רובה קדימה.

(רחוב בענתא. שופטת וקצינת מג"ב).

שופטת : את מוכנה לבוא לכאן, המפקדת?

קצינת מג"ב : כן, כבוד השופטת.

שופטת : איפה הילדה בדיוק נפלה?

קצינת מג"ב : (מראה על נקודה בקדמת הבמה) כאן, כבודה.

שופטת : והגייפ שממנו נורה הכדור היה שם? (מורה לעבר הקהל)

קצינת המג"ב : נכון, כבודה.

שופטת : ואיפה בית העלמין?

קצינת מג"ב : סליחה?

שופטת : זה שממנו נזרקו האבנים, שלדבריד סיכנו את חיי האנשים שלך.

קצינת מג"ב : אני לא מבינה, כבודה.

שופטת : לפי העדות שלך. בתיק המשפט.

קצינת מג"ב : (מורה לעבר אחורי הבמה) ממש שם, כבודה.

שופטת : מעבר לפינה?

קצינת מג"ב : נכון, כבודה.

תמונה 34

(מחסום. בסאם וחייל)

חייל במחסום : (לבסאם שמתקדם לעברו) עצור. ידיים למעלה (בסאם מרים את ידיו). תראה לי את

הידיים (בסאם מוריד את ידיו. החייל מתבונן בכפות הידיים). מה זה? מה זה? (מכוון

אליו את הרובה) תוריד את הז'קט, לאט, זרוק אותו הצידה (בסאם מוריד את הז'קט).

ועכשיו על התחת. ידיים אחורה. איפה תעודה הזהות שלך?

בסאם : בכיס הפנימי של הז'קט.

חייל : (מוציא את התעודה ומקריא את הפרטים למיקרופון הצמוד לדש חולצתו).

שומע? ערמין, בסאם, מספר שלוש-שתיים-ארבע-שבע-תשע-אחת-שלוש,

כפות ידיים עם אבקה וורודה, חשוד בטיפול בחומר נפץ מסוג סמטקס.

בסאם : מה סמטקס?

חייל : שתוק.

בסאם : אני יכול להסביר את הוורוד.

חייל : אמרתי לך לשתוק.

בסאם : תכניס את היד לכיס הימני של הז'קט. תמצא שם את הוורוד. .

חייל : (מכניס את היד לכיס הז'קט ומוציא משם את צמיד הסוכריות הורודות) מה זה?

בסאם : הסוכריות של הבת שלי, עביר. זה הצמיד הכי יקר בעולם.

חייל : וסמטקס זה חומר הנפץ הכי יעיל בעולם. אל תזוז.

תמונה 35

(רחוב בענתא. שופטת וקצינת מג"ב).

שופטת : אני רוצה לראות את בית העלמין.

קצינת מג"ב : אני לא חושבת שזה רעיון טוב, כבודה.

שופטת : זה משפט שאני מנהלת, המפקדת (השופטת וקצינת המג"ב יוצאות דרך אחורי הבמה).

תמונה 36

(רמי והחייל שירה בעביר).

רמי : (לקהל) יום אחד אני אתפוס את החייל שירה בעביר.

(דוחף את אצבעו בכתף של החייל) למה? תגיד לי למה?

חייל : זאת הייתה טעות, סתם טעות. (רמי דוחף אותו) תפסיק רגע, תפסיק, זו לא אשמתי,

תעזוב אותי, אחי.

רמי : אל תקרא לי אחי.

חייל : הי, זאת לא הייתה אשמתי בן אדם, אתה יודע איך זה שם, זה ג'ונגל, לא התכוונו לפגוע באף

אחד, בחיי, אפילו לא הסתכלנו לאן אנחנו יורים, זאת הייתה טעות, לא היה לי מושג שאנחנו ליד בית

ספר, זרקו עלינו אבנים, אתה יודע איך זה, גם אתה היית בצבא, בחייד אחי.

רמי : אמרתי לך לא לקרוא לי אחי.

חייל : זה מפחיד שם, בן אדם, ואיך יכולתי לדעת שזאת ילדה בכלל, תגיד לי אתה?

(רמי חובט בחייל) הי, תעזוב אותי, לא עשיתי שום רע, רק עשיתי את העבודה שלי, ראיתי אותה, כן, היא זרקה אבנים, בן אדם, הם חבורה של שקרנים, נולדו לשקר, ערבים מזדיינים, כולם, היא הייתה שם, (רמי מכה אותו)

לך תזדיין, בן אדם, תעזוב אותי, הייתה לה אבן ביד, ראיתי אותה עומדת שם, היא לא נפגעה מכדור גומי בכלל, היא חטפה אבן בחלק האחורי של הראש, זה בכלל לא הייתי אני, היא נפגעה מאחד החבר'ה שלה. (החייל נופל. רמי מעליו).

אני מצטער, לא התכוונתי, לא היה לי מושג מה קרה, באמת, רק תקשיב לי בבקשה, הכול קרה ברגע. האמת היא שפחדתי, לא ידעתי מה אני עושה, אתה היית עושה בדיוק אותו דבר, תודה, בן אדם, תודה, היית עושה כמוני

תמונה 37

(רחוב בענתא. שופטת וקצינת מג"ב. מדברות מחוץ לבמה).

שופטת: הם השליכו אבנים מכאן?

קצינת מג"ב: כן.

שופטת: הם התקדמו מאוד, הערבים האלה.

קצינת מג"ב: סליחה? (שופטת וקצינה נכנסות)

שופטת: הישג רציני. להשליך אבנים ממרחק כזה, ועוד מעבר לפינה.

קצינת מג"ב: בכל הכבוד הראוי, כבודה, הם יכלו להשליך אבנים מכמה זוויות.

שופטת: הבנתי.

קצינת מג"ב: את חייבת להבין, כבודה, אלה תנאי קרב. אנחנו כל הזמן תחת מתקפה, אבנים יכולות להגיע מכל מקום. אפילו מהגג. אנחנו צריכים עיניים בגב. היינו ממש בסכנת חיים.

שופטת: היא הייתה בת עשר, המפקדת. (קצינת מג"ב יוצאת).

(לקהל) פסק הדין. בית המשפט קובע שהירי בוצע ברשלנות, תוך הפרה של הוראות הפתיחה באש. המדינה אחראית על הירי על הילדה בת העשר, עביר עראמין, ותפצה את המשפחה על מותה (יוצאת).

תמונה 38

אנימציה. עץ זית בעל ענפים עבותים.

(בית משפחת ערמין. עביר ובסאם. עביר שוכבת, בסאם עומד. בערבית)

בסאם: וזה היה הסיפור על עומר הצדיק. ועכשיו – לישון. לילה טוב.

עביר: אבל אני עוד לא עייפה.

בסאם: עביר, כבר מאוחר.

עביר: גם אני רוצה לספר סיפור.

בסאם: טוב. אבל קצר.

עביר: פעם אחת היו הרבה עצי זית בשדה של מוסא. יום אחד שמעו העצים שאנשים

רעים רוצים לבוא ולנסר אותם. מה הם עשו? הוציאו בזהירות את השורשים שלהם,

עשו מהענפים שלהם כנפיים, ובאמצע הלילה, כשאף אחד לא ראה, התעופפו ביחד למקום אחר.

בסאם: אבל מה עם מוסא? הוא בא בבוקר ולא ראה אף עץ בשדה שלו.

עביר: אתה לא מבין כלום, אבא. הם עפו לשדה אחר של מוסא.

בסאם: אה, ככה, אז הכל בסדר. ועכשיו לישון. (מזמזם שיר ערש).

המשך אנימציה: עץ הזית נעקר מהקרקע ומתעופף באויר.

תמונה 39

(בית משפחת אלחנן. סמדר, רמי ונורית)

(סמדר נכנסת, רוקדת לצלילי *Nothing Compares 2 U* של שינייד אוקונור. אחרי כן

נתקלת ברמי ונורית. המוסיקה נמשכת וסמדר ממשיכה לנוע לצליליה)

סמדר: הי, אבא-אמא. אני מתה על שינייד.

נורית: אנחנו יודעים.

סמדר: ואני גם רוצה להסתפר כמוה. קצר-קצר. (שתיקה) לא אכפת לכם, נכון?

נורית: לא...

סמדר : תודה רבה.

נורית : לא בא בחשבון. קרחת?

רמי : בעיני זה יפה מאד. כמו אצל שינייד.

סמדר : וחשבתי גם לשים עגיל באף. קטן כזה, מזהב. מה אתם אומרים?

נורית : זה דווקא נראה לי נחמד. יש לי אחד קטן של סבתא. יכול בדיוק להתאים לך.

רמי : מה פתאום עגיל באף? מה זה – נזם?

נורית : את יודעת מה? תחליטי. או קרחת או עגיל.

סמדר : אז אולי פה, על הכתף, אני יעשה קעקוע יפה של פרפר... יאללה, ביי (יוצאת).

רמי ונורית : רגע, רגע.

רמי : עד כאן.

נורית : קעקוע לא יורד במים.

תמונה 40

(בית משפחת אלחנן. רמי, נורית וחייל).

רמי : אפשר לעזור?

חייל : (מוסר לרמי חבילה ונייר) אתה מוכן לחתום פה, לאשר שקבלת?

רמי : מה זה?

חייל : אגרטל, שי למשפחה שכולה, לכבוד יום הזיכרון.

רמי : תפתח את זה.

חייל : (פותח את החבילה, ומוציא ממנה אגרטל ומכתב) בבקשה, אגרת משר הביטחון.

רמי : תקרא.

חייל : (מוסר את האגרטל לרמי. קורא את המכתב) למשפחת אלחנן היקרה, ביום זיכרון זה אנו מבקשים

לחלוק כבוד לזכרה של סמדר ולקורבן המיוחד של המשפחה למען מדינת ישראל

רמי : תקשיב, כל שנה אני מקבל מכם איזו מתנה, וכל שנה אני מבקש שתפסיקו עם המנהג המגונה הזה.

תורידו את הידיים מסמדר. היא לא נפלה לכבוד מדינת ישראל.

נורית : אספנו את השברים, הכנסו לקופסא, ארזנו בסרט יפה, ושלחנו לשר הביטחון.

רמי : (מנפץ את האגרטל) תסתלק מכאן. (חייל יוצא).

תמונה 41

תאריך על המסך: 22.7.2024

(רמי ובסאם. שיחת טלפון)

רמי : (עונה לשיחת טלפון) כן, אחי. מה חדש?

בסאם : שומע?

רמי : כן, שומע אותך. Loud and clear.

בסאם : אני כבר לא יכול יותר.

רמי : מה יש? מה קרה?

בסאם : הלכתי אחרי הצהריים לחנות של אבו סלאח, לקנות כמה דברים.

רמי : כן.

בסאם : החנות ריקה, וגם אבו סלאח איננו. לא הבנתי. הלכתי מאחורה, אני רואה אותו יושב על פח אשפה

ובוכה. שאלתי אותו מה קרה. אמר לי שקיבל הרגע טלפון מעזה. ששים ושלושה בני משפחה שלו הלכו

בהפצצה אחת בג'בליה.

רמי : כן, זה נורא.

בסאם : ובשבוע הבא אנחנו טסים להרצות בוורוצלב. איך אפשר?

רמי : תהיה חזק אחי. צריך להמשיך.

בסאם : כן.

תמונה 42

אנימציה: גדר ההפרדה לאורך הקו הירוק באזור ירושלים. השחקנים מרימים את מסך ההקרנה.

(רמי ויגאל אלחנן ; בסאם וערב ערמין - בערבית).

יגאל : תביט אבא, קבלתי צו גיוס.

רמי : אני במקומך היית קורע אותו.

יגאל : מה פתאום? עכשיו התור שלי.

רמי : ותגיד, יגאל, אחרי שתגייס, ותעמוד שם במחסום באמצע הכביש, ואז תגיע קיה שחורה ואתה

תעצור אותה, וזה יהיה בסאם בפנים?

יגאל : אני אשחרר אותו.

רמי : ומה אם המפקד שלך יגיד לאסור אותו?

יגאל : אני אסרב.

רמי : ומה אם הם יאסרו אותך על הסירוב?

יגאל : אז הם יכולים לאסור אותי.

רמי : אז למה לא לסרב כבר עכשיו?

יגאל : זאת החובה שלי להתגייס, המחויבות שלי.

בסאם : המנהל של בית הספר סיפר לי מה עשית. תן לי את האבן.

ערב : לא נותן לך..

בסאם : טוב. תשאיר אותה אצלך. ותקשיב לי טוב טוב. אתה כבר לא ילד קטן. אתה מסוגל להבין מה שאני

אומר. אתה זורק אבן, והם עוצרים אותך ומכים אותך. ואז אתה יוצא וזורק עוד אבן. ואז הם שוב

מרביצים לך. וממשיכים להרביץ. זה אומר שהם ניצחו. אתה רוצה שהם ינצחו?

ערב : אני לא רוצה שהם ינצחו. אבל הם הרגו את עביר. אי אפשר להמשיך לשתוק.

בסאם : גם אני כועס עליהם בגלל עביר. אבל אבנים זה לא פתרון.

רמי : אם קשה לך לקרוע בעצמך – תן לי. אני אקרע אותו.

יגאל : אם אני לא אשרת, אני לא אוכל להשמיע את הקול שלי.

רמי : הקול שלך יהיה חזק יותר אם לא תלך לצבא.

יגאל : אתה שרתת, אתה הלכת, אתה כן עשית את זה.

רמי : אלה היו זמנים אחרים.

בסאם : מה שאני הולך לעשות זה ללכת לשם, ולעצום עיניים.

ואז אני רוצה שתזרוק עליי את האבן. בכל הכוח. ואני רוצה שתפגע בי.

ערב : לא.

בסאם : אם לא תעשה את זה, אני אחזור למחסום שלך. אני אחכה לגייפ ישראל.

וכשהוא יגיע, אזרוק עליו אבן במקומך. הבנת?

ערב : כן.

בסאם : ואז אתה יודע בדיוק מה יקרה לי.

יגאל : לא כולם כמו בסאם, אתה יודע.

רמי : אני יודע את זה.

יגאל : יש גם אנשים אחרים.

רמי : כן, נכון.

יגאל : הם פוצצו את אחותי.

רמי : את סמדרי לא תוכל להחזיר, ונקמה זה לא פתרון.

בסאם : (מתרחק מערב. עוצם את עיניו). תפגע בי, אני אומר לך. תפגע בי. לא נלך מפה עד שתפגע בי.

תמונה 43

(רמי, בסאם, עביר וסמדר צופים במוסיקאית שיורדת מהבמה כשהיא מנגנת.

היא יוצאת דרך הקהל החוצה. הבמה מוחשכת)

סוף